

ВІДГУК

офіційного опонента кандидата юридичних наук, доцента Чернадчук Тамари Олександрівни на дисертацію Байдюка Івана Івановича «Адміністративно-правове забезпечення взаємодії Державної прикордонної служби України з правоохоронними органами», поданої до разової спеціалізованої вченої ради ДФ 55.051.032 у Сумському державному університеті, на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право»

Актуальність обраної теми дослідження. Прагнення України увійти до єдиного європейського простору вимагає низки змін у різних сферах життєдіяльності держави. Це стосується також забезпечення безпеки державного кордону та прикордонної безпеки, вагома роль у реалізації якого належить Державній прикордонній службі України та правоохоронним органам як суб'єктам забезпечення національної безпеки держави. Наведене вже свідчить про те, що дослідження адміністративно-правових аспектів їх спільної діяльності є важливим прикладним завданням. Актуальність дисертації обумовлена також тим, що окремі аспекти взаємодії Державної прикордонної служби України з правоохоронними органами вітчизняні науковці у своїх працях хоча і досліджували, але триваюче реформування сектору безпеки і оборони та оновлення законодавства України потребують нової теоретичної розробки питання адміністративно-правового забезпечення взаємодії Державного прикордонної служби України з правоохоронними органами. За таких умов дисертаційне дослідження Байдюка І.І. на тему «Адміністративно-правове забезпечення взаємодії Державної прикордонної служби України з правоохоронними органами» є актуальним та своєчасним.

Про актуальність дослідження свідчить також те, що його виконано відповідно до Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020», схваленої Указом Президента України від 12.01.2015 р. № 5; Стратегії розвитку наукових досліджень Національної академії правових наук України на 2016–2020 роки, затвердженої Постановою загальних зборів Національної академії правових

наук України від 03.03.2016 р., з урахуванням пріоритетних напрямків Стратегії національної безпеки України, затвердженої Указом Президента України від 14.09.2020 р., Стратегії розвитку Державної прикордонної служби України, схваленої Постановою Кабінету Міністрів України від 23.11.2015 р. та у межах науково-дослідних тем «Організаційно-правові засади функціонування правоохоронної, судової та фінансової систем України» (№ 018U001317), «Розробка методики взаємодії правоохоронних органів України щодо протидії легалізації злочинних доходів» (№ 0120U100474) Навчально-наукового інституту права Сумського державного університету.

Дисертаційне дослідження Байдюка І.І. будується на комплексному, системному підході та характеризується відповідним рівнем наукових узагальнень. Науково-теоретичне підґрунтя роботи становлять наукові праці вітчизняних і зарубіжних фахівців із загальної теорії держави і права, адміністративного та інших галузевих правових наук, управління, філософії. Нормативною основою дослідження є Конституція України, законодавчі та підзаконні нормативно-правові акти, норми яких регламентують взаємодію Державної прикордонної служби України з правоохоронними органами. Інформаційна та емпірична основа роботи представлена узагальненням проблемних питань взаємодії Державної прикордонної служби України з правоохоронними органами, правовою публіцистикою, довідковими і періодичними виданнями, статистичними матеріалами.

Високий ступінь наукової обґрунтованості і достовірності результатів дослідження забезпечено, використанням загальних і спеціальних методів наукового пізнання – логіко-семантичного, історико-правового, системно-функціонального, методу документального аналізу та аналітичного методу.

Дисертація, відповідно до мети і завдань дослідження, складається зі вступу, трьох розділів, поділених на дев'ять підрозділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що дисертаційна робота є однією із перших комплексних спроб враховуючи останні досягнення правової доктрини, положення чинного законодавства України та практику їх реалізації визначити сутність та особливості адміністративно-правового забезпечення взаємодії Державної прикордонної служби України з правоохоронними органами та обґрунтувати пріоритетні напрямки його удосконалення.

Зміст дисертації загалом характеризується високим теоретичним і науково-методологічним рівнем вирішення поставленої проблеми. Чітко виражений теоретичний підхід, про що свідчать вдало розроблені дефініції, класифікації, критерії, дозволив автору аргументувати свою думку щодо дискусійних проблем адміністративно-правового забезпечення взаємодії Державної прикордонної служби України з правоохоронними органами.

На особливу увагу заслуговують наступні положення, висновки та пропозиції, що викладені в дисертації та найбільш наочно демонструють її наукову новизну, теоретичну та практичну значущість, зокрема:

– запропоновано взаємодію Державної прикордонної служби України з правоохоронними органами» розуміти як здійснення Державною прикордонною службою України і правоохоронними органами держави у межах наданих повноважень та на підставі положень закону, узгоджених за місцем, часом, і з найбільш раціональним й ефективним використанням можливостей, дій та заходів для досягнення спільної мети (с. 41);

– дістав подальшого розвитку генезис інституту взаємодії Державної прикордонної служби України з правоохоронними органами, що розпочинається зі створення Державної прикордонної служби України та охоплює три етапи: 1-й етап (із 31.07.2003 р. до 2006 р.); 2-й етап (2006–2015 рр.); 3 етап (із 2015 р. – до цього часу) (с. 50–51);

– визначено, що мета взаємодії Державної прикордонної служби України з правоохоронними органами полягає в підтриманні умов для охорони визначених законом інтересів людини, суспільства і держави на

державному кордоні та в межах прикордонних територій, своєчасному реагуванні на загрози, що можуть чи вже завдали шкоди таким інтересам, їх нейтралізації та ліквідації наслідків (с. 61);

– зроблено висновок, що мета взаємодії Державної прикордонної служби України з правоохоронними органами обумовлює її завдання якими є:

- 1) запобігання адміністративним і кримінальним правопорушенням, що належать до компетенції суб'єктів взаємодії, на державному кордоні та в межах прикордонних територій;
- 2) виявлення та припинення адміністративних і кримінальних правопорушень, віднесених до компетенції суб'єктів взаємодії, на державному кордоні та в межах прикордонних територій;
- 3) вжиття заходів для усунення чи відшкодування збитків, спричинених адміністративним або кримінальним правопорушенням на державному кордоні та в межах прикордонних територій;
- 4) забезпечення своєчасного притягнення винних осіб до юридичної відповідальності за скоєне адміністративне чи кримінальне правопорушення на державному кордоні та в межах прикордонних територій (с. 63–64);

– класифіковано принципи взаємодії Державної прикордонної служби України, як загальні, науково обґрунтовані та формально визначені положення, які є основою для виникнення, здійснення й припинення взаємодії Державної прикордонної служби України з правоохоронними органами для досягнення спільної мети, на загальні та спеціальні (с. 87–88);

– надане авторське визначення поняття «адміністративно-правове забезпечення взаємодії Державної прикордонної служби України з правоохоронними органами» під яким необхідно розуміти впорядкування за допомогою адміністративно-правових норм законодавчих і підзаконних актів рівнів, напрямів, форм, методів, інших умов взаємодії зазначених суб'єктів і безпосередньо реалізацію останніми розподілених між ними в межах такої взаємодії обов'язків із метою підтримання умов для охорони визначених законом інтересів людини, суспільства і держави на державному кордоні та в межах прикордонних територій, своєчасного реагування на загрози, що

можуть чи вже завдали шкоди таким інтересам, їх нейтралізації та ліквідації наслідків (с. 111–112);

– виокремлено особливості адміністративно-правового забезпечення взаємодії Державної прикордонної служби України з правоохоронними органами та наголошено на необхідності розроблення та затвердження спільним наказом зазначених суб'єктів Концепції взаємодії Державної прикордонної служби України з правоохоронними органами (с. 112);

– удосконалено зміст та види форм взаємодії Державної прикордонної служби України з правоохоронними органами, серед яких: 1) обмін інформацією; 2) спільні операції (проведення прикордонних операцій); 3) спільне патрулювання поза пунктами пропуску на державному кордоні; 4) спільна координація діяльності інших суб'єктів у межах наданої компетенції; 5) проведення спільних навчань співробітників, наукових та методичних заходів тощо (с. 132);

– з'ясовано, що взаємодія Державної прикордонної служби України з правоохоронними органами здійснюється за допомогою методів, які можна поділити на: 1) адміністративні методи (регламентаційні, розпорядчі методи, метод примусу); 2) організаційні методи (методи планування, прогнозування, інформаційного забезпечення, вироблення рішень, організації виконання рішень й контролю за виконанням, інструктування, роботи з персоналом); 3) економічні методи (с. 149);

– зроблено висновок про доцільність надати наказам начальника органу охорони державного кордону статусу обов'язковості для суб'єктів з якими зазначений орган взаємодіє на місцевому рівні та передбачити дисциплінарну відповідальність, що настає в разі їх невиконання чи неналежного виконання співробітниками суб'єктів, що взаємодіють (с. 159);

– узагальнено досвід діяльності та взаємодії органів прикордонної служби та органів публічної адміністрації, які виконують правоохоронні функції в Польщі, Латвії, США, Казахстані, Киргизстані, Грузії, Молдові (с. 163–174);

– наголошено, що в ст. 3 та 22 Закону України «Про Державну прикордонну службу України» від 03.04.2003 р. законодавець не акцентує увагу на правоохоронних органах як суб'єктах з якими взаємодіє Державна прикордонна служба України, що зменшує їх важливість у досягненні визначеної мети взаємодії зазначених суб'єктів (с. 172). Відповідно запропоновано викласти ч. 1 ст. 22 Закону України «Про Державну прикордонну службу України» у новій редакції, а закріплене в ст. 3 зазначеного закону формулювання принципу «взаємодія з органами державної влади, органами місцевого самоврядування та громадськими об'єднаннями при здійсненні покладених на Державну прикордонну службу України завдань» замінити на «взаємодія Державної прикордонної служби України з іншими суб'єктами» (с. 173–174);

– виділено критерії оцінювання ефективності взаємодії Державної прикордонної служби України з правоохоронними органами: 1) рівень довіри: а) громадян до Державної прикордонної служби України та правоохоронних органів, які взаємодіють між собою; б) суб'єктів, що взаємодіють один до одного; 2) стан прикордонної безпеки в регіоні та державі; 3) швидкість оброблення та передавання аналітичної, статистичної та іншої інформації між суб'єктами взаємодії; 4) відповідність між оцінкою ризику та обраним варіантом захисту, витратами на його мінімізацію до прийнятного рівня; 5) кількість порушень керівництвом і співробітниками суб'єктів, що взаємодіють, норм законодавства, зокрема антикорупційного, а також порушень розробленого та погодженого ними плану взаємодії (с. 186).

У дисертації сформульовано й інші значущі висновки та пропозиції.

Дискусійні положення та зауваження. Разом з тим робота викликає певні зауваження та побажання, що можуть бути основою для дискусії під час захисту дисертації, а також враховані автором у подальшій науковій роботі за обраним напрямком досліджень.

1. У роботі (с. 36–38) наводяться різні наукові підходи до розуміння та розмежування понять «координація» та «взаємодія», але позиція дисертанта з цього приводу залишається нерозкритою та потребує конкретизації.

2. Деякі висновки дисертанта мають декларативний характер, а саме у висновках до розділу 1 автор зазначає, що «необхідність взаємодії Державної прикордонної служби України з правоохоронними органами визначається колом повноважень Державної прикордонної служби України, які неможливо здійснити без залучення ресурсів та можливостей інших правоохоронних органів держави» (с. 88). Вказане потребує додаткової аргументації.

3. У підрозділі 1.4, який присвячено принципам взаємодії Державної прикордонної служби України з правоохоронними органами дисертант обмежився виокремлення лише загальних та спеціальних принципів (с. 87). Не заперечуючи важливість їх змістовної характеристики, доцільно було б звернути увагу також на міжнародні принципи (стандарти) взаємодії Державної прикордонної служби України з іншими суб'єктами, зокрема правоохоронними органами, зважаючи на євроінтеграційний курс держави.

4. Визначаючи мету взаємодії Державної прикордонної служби України з правоохоронними органами дисертант вказує, що вона полягає у полягає в підтриманні умов для охорони визначених законом інтересів людини, суспільства і держави на державному кордоні та в межах прикордонних територій, своєчасному реагуванні на загрози, що можуть чи вже завдали шкоди таким інтересам, їх нейтралізації та ліквідації наслідків (с. 61), але серед критеріїв оцінювання ефективності взаємодії зазначених суб'єктів виокремлює лише стан прикордонної безпеки в регіоні та державі (с. 186), залишаючи поза увагою стан безпеки державного кордону. Зважаючи на це пропозиція дисертанта потребує додаткового узгодження з іншими положеннями дисертаційної роботи.

Викладені зауваження мають дискусійний характер і не впливають на загальну позитивну оцінку дисертації. Значення одержаних результатів

